

PROJEKT +25 KR.: BEDRE MANAGEMENT GIVER BEDRE SUNDHED OG PRODUKTIVITET HOS SLAGTESVIN

ERFARING NR. 1201

De sundhedsmæssige udfordringer var mave-tarm- og luftvejsproblemer. Der var en positiv effekt af tæt tilsyn, bedre klargøring af stald og omlægning til sektioneret drift. Alle tiltag blev gennemført indenfor besætningernes eksisterende rammer.

INSTITUTION: VIDENCENTER FOR SVINEPRODUKTION

FORFATTER: ELISABETH OKHOLM NIELSEN, MARKKU JOHANSEN & MARIANNE KAISER

UDGIVET: 6. JANUAR 2012

Dyregruppe: Slagtesvin

Fagområde: Veterinær Forskning og Udvikling

Sammendrag

I tre eksempler fra projektet "+25 kr. pr. slagtesvin" opnåede producenterne et markant løft i slagtesvinenes sundhed. Dødeligheden i besætningerne lå over landsgennemsnittet før projektet, men en stor motivation og iværksættelse af de aftalte handlingsplaner førte til, at dødeligheden blev halveret til et niveau under landsgennemsnittet. Det vigtigste tiltag i alle tre besætninger var bedre management. Det var grise med samme sundhedsstatus, der, under forbedrede vilkår, fik en forbedret sundhed og ydede en væsentlig bedre produktivitet.

Dødeligheden i en besætning er et økonomisk håndgribeligt udtryk for sundheden. Tabet ved dødelighed er beregnet til 6 kr. pr. produceret slagtesvin pr. procentpoint i dødelighed. I de tre case-besætninger faldt dødeligheden med henholdsvis 2,6 procentpoint, 2,7 procentpoint og 3,6 procentpoint, hvilket øgede besætningsejernes dækningsbidrag med 15-22 kr. pr. produceret slagtesvin.

Projektet ”+25 kr. pr. slagtesvin” havde til formål at øge produktiviteten i en række slagtesvinebesætninger ved hjælp af prioritering og implementering af kendt viden. De produktionsmæssige og økonomiske resultater af projektet er beskrevet i Erfaring nr. 1002 fra Videncenter for Svineproduktion. I alt 35 producenter ud af 55 deltagende gennemførte hele projektet.

Produktivitet og sundhed er nært forbundne, og slagtesvin med en god sundhed har også en god produktivitet. Alle sygdomsforløb vil påvirke dyret. Selv når grisene ikke har tydelige tegn på sygdom, vil foderudnyttelsen og tilvæksten være påvirket negativt. Alvorlige sygdomstilfælde kan føre til, at grisen dør eller må aflives. En høj dødelighed giver store tab i slagtesvineproduktionen.

I denne erfaring beskrives tre udvalgte besætningscases som eksempler på sundhedsrelaterede problemstillinger, der blev løst i besætninger, der deltog i projekt ”+25 kr. pr. slagtesvin”. De største sundhedsmæssige udfordringer var mave-tarm-problemer og luftvejsproblemer. Løsningsforslagene i handlingsplanerne var besætnings-specifikke. I de tre besætninger blev en forbedret sundhed og lavere dødelighed primært opnået ved:

- Tættere dagligt tilsyn og dynamisk udnyttelse af sygestier
- Bedre klargøring af stald, så stalden var ren, tør og varm, når nye grise blev indsat
- Omlægning til sektioneret drift

TILSKUD

Projektet har fået tilskud fra Svineafgiftsfonden samt EU og

Fødevareministeriets Landdistriktprogram journalnr.: 3663-D-07-00234.

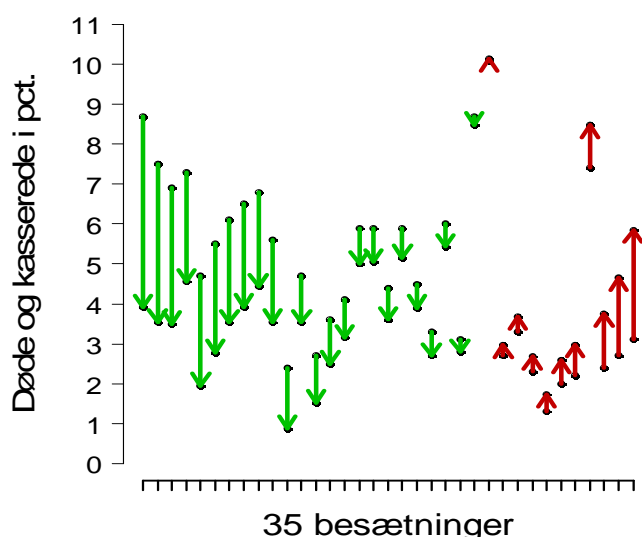
Baggrund

Baggrunden for projekt ”+ 25 kr. pr. slagtesvin” var, at produktivitetstallene for slagtesvineholdet i en årrække ikke har vist den positive udvikling, som kunne forventes via avlsfremgangen. Samtidigt er der en meget stor spredning mellem besætningerne i deres resultater og den indtjening, der opnås [1],[2].

Det er af stor betydning for erhvervet at forbedre produktiviteten og øge indtjeningen i slagtesvineproduktionen. En af metoderne er implementering af viden og systematiske arbejdsgange. Tilbagemeldinger fra svineproduktionskonsulenter og dyrlæger vidner om, at det er langt fra alle producenter, der udnytter den viden, som findes om produktion af slagtesvin.

Produktivitet og sundhed er som nævnt nært forbundne. Selv hos grise uden tydelige tegn på sygdom, vil foderudnyttelse og tilvækst blive reduceret. Luftvejssygdomme som almindelig lungesygge og ondartet lungesygge reducerer både tilvækst og foderudnyttelse, og der kan være øget dødelighed [3],[4]. Mave-tarm-sygdomme giver i særdeleshed tab i foderudnyttelse og tilvækst [5], og her kan også ses en øget dødelighed. Sådanne alvorlige sygdomstilfælde, der kan føre til, at grisen dør eller må aflives, kan give store tab i slagtesvineproduktionen [1],[6].

Generelt er dødeligheden i en slagtesvinebesætning kun en delmængde af, hvad sygdom generelt betyder for produktiviteten. Sygdommes betydning for reduceret foderudnyttelse og lavere tilvækst er meget vanskelige at fastslå i den enkelte besætning. I figur 1 ses, hvilken effekt handlingsplanerne havde på dødeligheden i de 35 besætninger, der deltog i projekt ”+25 kr. pr. slagtesvin”. Før deltagelse i projektet var den gennemsnitlige dødelighed 4,9 % og i selve året efter handlingsplanen var dødeligheden 4,0 % på samtlige besætninger. Den gennemsnitlige reduktion i dødeligheden var således 0,9 %, hvilket svarede til 5,50 kr. pr. produceret slagtesvin i øget dækningsbidrag [1]. Det driftsøkonomiske tab ved dødelighed er vurderet til 6 kr. pr. produceret slagtesvin pr. procentpoint i dødelighed. De besætninger, der opnåede en stor reduktion i dødeligheden på 3-4 %, havde således et forøget dækningsbidrag på 18-24 kr. pr. produceret gris.

Figur 1. Udvikling i dødeligheden hos slagtesvin i 35 besætninger, der deltog i projekt ”+ 25 kr. pr. slagtesvin”, fase 1 [1]. De grønne pile angiver besætninger, hvor det lykkedes at reducere antallet af døde og kasserede grise; længden af pilene angiver størrelsen på reduktionen. De røde pile angiver besætninger, hvori der var et øget antal døde og kasserede i projektåret; længden af pilene angiver størrelsen på stigningen.

Formålet med denne erfaring er at give eksempler på sundhedsfremmende tiltag i tre besætninger i projektet. Disse tre eksempler giver indblik i

- Fokusområder
- Prioritering af tiltag
- Diagnosticering
- Handlingsplaner
- Omfang af den indsats, som er gennemført i de enkelte besætninger

Eksemplerne kan give inspiration og motivation til slagtesvineproducenterne i landets svinebesætninger.

Materiale og metode

Forløbet i de tre case-besætninger fulgte en standardprocedure, der blev gennemført i alle besætninger, som deltog i ”+25 kr. pr. slagtesvin”. Her blev hvert besætningsforløb indledt med en besætningsgennemgang og en grundig analyse af hver enkelt besætning. Analysen blev gennemført af et team på tre personer fra Videncenter for Svineproduktion (VSP) i samarbejde med besætningsdyrlægen og en lokal svineproduktionskonsulent. Teamet fra VSP lavede derefter et oplæg til en handlingsplan, som blev drøftet på et telefonmøde, hvor producent, dyrlæge, konsulent og teamet fra VSP deltog. Handlingsplanen blev tilpasset efter producentens ønsker. Producenten havde i det efterfølgende år ansvaret for, at handlingsplanen blev gennemført. Dyrlæge og konsulent fulgte op på gennemførelse af tiltag ved besøg og telefonkontakt. Der blev indsamlet produktivitetstal for et år forud for første besøg samt i et år efter handlingsplanen var sat i værk.

I projektet var der fokus på at forbedre produktiviteten via reduktion af dødelighed, forbedring af foderudnyttelse, stigning i tilvækst og kødprocent og optimering af slagtevægten. Det var en forudsætning, at ændringer og tiltag skulle ske indenfor eksisterende rammer. Eksempelvis var større ombygninger og saneringer ikke mulige tiltag. Handlingsplanen kunne dog indeholde forslag om mindre investeringer såsom etablering af gyllegardiner, sygestier m.m.

Projektet ”+ 25 kr. pr. slagtesvin” fase 1 blev påbegyndt efteråret 2006 og blev afsluttet i 2008. I alt 35 producenter gennemførte hele projekt-perioden. Resultaterne er beskrevet i Erfaring nr. 1002 fra Videncenter for Svineproduktion [1].

Kortlægning af sygdomsproblemer

Dyrlægen fra VSP gennemgik sundheden i den enkelte besætning i samarbejde med besætningsdyrlægen. For at vurdere betydningen og omfanget af besætningernes problemer blev der indledningsvis givet en grundig beskrivelse af sygdomshistorien af besætningsejer og dyrlæge. Der blev anvendt en tjekliste for at sikre, at alle forhold omkring drift, staldindretning, sundhedsstatus,

vaccinationer, behandlingsstrategier og eventuelle særlige forhold blev medtaget. Derefter blev alle staldafsnit gennemgået. For hvert staldafsnit blev det noteret, hvor mange grise, der hostede og i hvor mange stier, hvor der var tegn på diarré. Det blev brugt en subjektiv skala med kategorierne: ingen/få/nogle/mange. Desuden blev mindst 200 grise (typisk fordelt på 10 stier) gennemgået for tegn på sygdom.

Følgende diagnostiske metoder blev anvendt i det omfang, det blev skønnet relevant:

- Obduktion af selvdøde eller aflivede grise
- Udtagning af blod- og vævsprøver til diagnostisk undersøgelse
- USK på lunger eller maver
- Indsendelse af kadavere til diagnostisk undersøgelse
- Besætningsejeren gennemførte registrering af dødsårsager i en periode

Da resultaterne af eventuelle undersøgelser forelå, blev der foretaget en samlet vurdering af sundheden i besætningen. Det blev vurderet, hvilke tiltag, der kunne påvirke sundheden og dermed produktiviteten positivt. I den beslutningsproces blev der foretaget en vurdering af, om en omkostning f.eks. ved vaccination ville give den forventede gevinst. Den forventede effekt af sundhedstiltag på produktivitet blev sammenholdt med de forventede effekter af tiltag på fodringsområdet og opstaldning set i forhold til eventuelle omkostninger. På baggrund af de forventede effekter af de enkelte tiltag blev indsatsområderne prioriteret. Den forventede samlede effekt af tiltagene blev beskrevet i handlingsplanen for besætningsejeren. Det var særligt besætninger med høj dødelighed, hvor de sundhedsmæssige tiltag fik størst vægt i handlingsplanen.

Alle besætninger i projektet blev fulgt af besætningens praktiserende dyrlæge i året efter handlingsplanen var sat i værk. Der blev ikke gennemført systematiske analyser af sundhedsforholdene ved afslutningen af projektperioden. I enkelte besætninger blev der gennemført opfølgende analyser foranlediget af producent og dyrlæge.

Tre eksempler

Generelt var de sundhedsmæssige udfordringer i de 35 besætninger meget forskellige, og det ville blive meget omfattende at lave en samlet opgørelse af de indsamlede data. Det er derfor valgt at præsentere tre forskellige cases, der skal tjene som eksempler. Eksemplerne er udvalgt ud fra følgende kriterier:

- Der var væsentlige problemstillinger, som fandtes i mange andre af de besøgte besætninger
- Producenten var motiveret
- Der var en positiv effekt af handlingsplanen målt på dødeligheden

Resultater og diskussion

God overvågning af slagtesvin – Eksempel 1

Besætningsprofil – Eksempel 1

I denne besætning blev der produceret 8000 slagtesvin om året. Besætningens sundhedsstatus var blå SPF med mycoplasmalungesygge. Producenten modtog grisene ved 30 kg, hvorefter de blev kønssorteret og opstaldet i nogle ældre stalde. Sygestierne var mangelfuldt indrettet. Der blev fodret med hjemmeblandet tørfoder i rørfodringsautomater. Ved besøget oplyste besætningsejeren, at der primært var problemer med utrivelige grise, der løbende "faldt fra" og grise, der udviklede endetarmsfremfald. Desuden var der vedvarende problemer med halebid. I året forud for projektet lå dødeligheden på 4,7 % (tabel 1).

Diagnostik - Eksempel 1

Producenten var blevet bedt om at registrere formodede dødsårsager i en periode inden besøget fra VSP. Producentens registreringer viste, at der var to hovedårsager til dødsfald eller aflivning: pludselige dødsfald og utrivelige grise. Antallet af grise, der blev aflivet som følge af benlidelser og halebid var omkring 1 %.

Der blev foretaget obduktioner ved besøget. Der var ingen tegn på mavesår blandt de obducerede dyr. Til gengæld kunne der konstateres utrivelighed og grise med oppustede, irriterede tarme samt tarmlødninger.

Der blev taget blodprøver for at afklare, om de utrivelige grise havde Lawsonia-diarré. Prøveresultaterne viste, at der blev dannet antistoffer mod Lawsonia fem uger efter indsættelse.

Handlingsplan – Eksempel 1

Daglig gennemgang af alle stier. Samtlige grise skulle op at stå ved tilsynet hver dag. Den øgede overvågning skulle sikre en hurtig igangsætning af behandling og flere flytninger til sygesti.

Registrering af dødsårsager og obduktion af grise ved dyrlægebesøg. Dette sikrede en løbende dialog om de primære årsager til dødelighed i besætningen. Derudover forbedrede det producentens sikkerhed i vurderingen af sygdomstilfælde.

Lawsoniastrategi: Der blev først flokbehandlet med antibiotika, når 5-10 % af grisene fik tynd afføring eller diarré. Derefter blev der kun foretaget en stivis genbehandling og/eller enkeltdyrsbehandling, hvis der blev observeret nye grise med begyndende diarré.

Indretning af sygestier: Grisene frøs i sygestierne. Derfor blev det anbefalet at sænke overdækningen, tætte revner og sprækker i hulerne og sætte en varmelampe op.

Driftsmæssige tiltag i form af:

- Korrekt klargøring af stald
- Optimering af klima
- Løbende kontrol af kornets formalingsgrad og blandesikkerhed. Indførelse af fasefodring, tilsætning af kulhydratspaltende enzym og rutinemæssige analyser af kornet
- Rengøring af silo en gang om ugen
- Ejeren valgte at reducere antallet af grise med én i hver sti for at styre halebid

Resultater – Eksempel 1

I tabel 1 er der angivet produktionsdata for et år før projektet og året efter handlingsplanen blev gennemført. Besætningen opnåede en stor bedring i dødeligheden, idet den faldt med 2,7 procentpoint. Besætningsejeren mente, at de færre døde grise primært skyldes, at han var begyndt at overvåge grisene dagligt og rutinemæssigt. Det ses, at besætningen forringede sin foderudnyttelse en smule og kødprocenten blev forringet. Endelig rapporterede producenten, at problemerne med halebid var reduceret væsentligt.

Tabel 1. Produktivitetsdata i eksempel 1.

Besætning nr. 1	Dødelighed, %	Tilvækst, g/dag	Foderudnyttelse, FEsV/Kg	Kødprocent %	Vægt ved indsættelse, kg	Slagtevægt, kg
Året før	4,7	871	2,75	60,5	29,8	82,4
År med +25 projekt	2,0	984	2,81	59,3	26,7	80,5
Forskel	-2,7	+113	+0,06	-1,2	-3,1	-1,9

Erfaringer – Eksempel 1

Producenten i besætning nr.1 tog udfordringerne i handlingsplanen op. Han gennemførte også de mere rutinemæssige arbejdsopgaver, såsom at efterse alle grise meget grundigt hver dag. Efter eget udsagn var dette udslagsgivende for, at dødeligheden blev reduceret.

En god overvågning af de enkelte grise blev opprioriteret. Jo tidligere grise blev behandlet i et sygdomsforløb, desto bedre var prognosen for, at grisen blev rask. Derfor var det altafgørende, at der blev gennemført en ordentlig overvågning i staldene. Flytning af syge grise til sygesti øgede chancen for overlevelse. I dette tilfælde betød det en øget indtjening på 16 kr. pr. produceret gris.

Overvågningen af grise havde også betydning for behandlingsstrategien mod Lawsonia. For tidlig antibiotika-behandling af alle grise i en sektion resulterede i, at ikke alle grise havde haft tid til at blive

immuniseret overfor Lawsonia-smitten. Smittespredningen med Lawsonia forløber relativt langsomt i de fleste besætninger, hvilket vil sige, at gennemsmittning af et staldafsnit kan tage flere uger. Ved at bruge øjnene og hele tiden have føling med udviklingen af diarré dag for dag, blev producenten i stand til at behandle på det mest optimale tidspunkt. Herved opnåede grisene en god immunisering uden at udvikle kroniske tegn på diarré. Resultaterne fra blodprøverne gav også et fingerpeg om det korrekte behandlingstidspunkt. Men det var kun en vejledning, da udbrud af diarré kan variere fra hold til hold.

Klargøring af stalde betaler sig også i ældre stalde – Eksempel 2

Besætningsprofil – Eksempel 2

Denne slagtesvinebesætning producerede ca. 6000 slagtesvin om året. Besætningen havde konventionel sundhedsstatus og modtog grise fra besætningsejrens sohold på et andet site. Grisene blev fravænet til nybyggede smågriestalde, hvorefter de blev indsat i slagtesvinestalden ved 30 kg. Slagtesvinestalden var af ældre dato. Slagtesvinene blev fodret med hjemmeblandet vådfoder i langkrybber. Besætningsejeren fortalte, at de første uger i slagtesvinestalden altid havde været kritiske. Grisene udviklede diarré og blev utrivelige. Det var nødvendigt med diarrébehandling i tre dage og at gentage behandlingen en uge senere. Dødeligheden var på 6,5 % i et år forud for projektet (tabel 2).

Diagnostik - Eksempel 2

Ved besøget blev det observeret, at 10-15 % af de nyindsatte 30 kg's grise var mindre trivelige. I ca. 20 % af stierne med 50 kg's grise blev der observeret diarré. Der var ikke utrivelighed blandt de største slagtesvin. Besætningsanalysen viste, at staldmiljøet var koldt og vådt ved indsættelse.

For at finde årsagen til de mange tilfælde af diarré, blev der undersøgt blodprøver og foretaget obduktion af syge grise. Resultaterne viste, at grisene blev smittet med Lawsonia efter indsættelse i slagtesvinestalden.

Der blev udtaget blodprøver for at få afklaret, hvilke luftvejssygdomme, der fandtes i besætningen. Resultatet af disse undersøgelser viste, at grisene blev smittet med ondartet lungesyge (Ap2, Ap6), Glässers syge og PCV2-virus efter grisene blev sat i slagtesvinestalden. Slagtesvinene var også smittet med amerikansk PRRS, men PRRS antistoffer kunne også påvises hos enkelte smågrise. Der var således et meget højt smittepres i besætningen.

Der blev rekvireret en lunge-USK på 35 slagtesvin. Resultatet viste, at der var mykoplasma-lungebetændelse i 43 % af lungerne og tegn på ondartet lungesyge i 63 % af lungerne.

Handlingsplan – Eksempel 2

Grisene i denne besætning var udsat for et massivt smittepres med en række tabsvoldende sygdomme. For en stor andel af grisene var det ikke muligt at bekæmpe de sygdomme efter en flytning til et dårligt staldmiljø. Derfor kom der særligt fokus på klargøring af stalden og modtagelse af grisene. Hovedelementer fra handlingsplanen er skitseret her:

- Udtørring og opvarmning af slagtesvinestaldene inden indsættelse af nye grise
- Grundigt tilsyn med grisene efter indsættelse. I de første 14 dage blev grisene jaget op i alle stierne. Derefter blev det daglige tilsyn udført i forbindelse med fodringen. Grise, som ikke rejste sig, lagde sig hurtigt eller opførte sig usædvanligt, blev mærket op og behandlet.
- Flytning og sammenblanding af grise blev begrænset. Før handlingsplanen blev der ved indsættelse indsat en ekstra gris pr. sti, som blev sorteret fra i en opsamlingssti en uge senere. Efter handlingsplanen blev der kun indsat det antal grise, der skulle være i stien helt frem til slagtning.
- Forbedring af klimaet. Der blev foretaget justering af minimumsventilation og tætning af stalde. Herved undgik man falsk luftindtag, så undertryksventilationen kunne fungere efter hensigten.

I opfølgingsperioden kom der udbrud af lungesyge. Det blev vurderet, at lungesygen var udløst af PCV2-virus, og i samråd med ejeren valgte besætningsdyrlægen derfor, at soholdet blev vaccineret mod PCV2-virus i samme periode, som handlingsplanen blev gennemført.

Resultater – Eksempel 2

I denne besætning sås der hurtigt en forbedring af slagtesvinenes sundhed. Det knæk, som mange grise tidligere fik lige efter indsættelse, blev undgået. Produktionsresultaterne et år før projektet og året efter handlingsplanen var iværksat er vist i nedenstående tabel 2.

Tabel 2. Produktivitsdata i eksempel 2.

Besætning nr. 2	Dødelighed, %	Tilvækst, g/dag	Foderudnyttelse, FEsv/Kg	Kødprocent %	Vægt ved indsættelse, kg	Slagtevægt, kg
Året før	6,5	755	2,88	60,6	33,8	78,5
År med +25 projekt	3,9	872	2,74	60,2	32,1	81,6
Forskel	- 2,6	+ 117	- 0,14	- 0,4	- 1,7	+3,1

Erfaringer – Eksempel 2

Erfaringerne fra denne besætning viste, at besætninger med mange tabsvoldende sygdomme og ældre staldanlæg kunne reducere tabene gennem ændringer i drift og management. Ejeren tillagde især opvarmning og udtørring af stalden inden indsættelse en stor del af æren for den forbedrede sundhedstilstand. I eksempel 2 betød reduktionen af dødelighed en øget indtjening på 16 kr. pr. produceret gris.

Omlægning til sektioneret drift løfter sundheden – Eksempel 3

Besætningsprofil – Eksempel 3

Denne besætning producerede 2800 slagtesvin om året i to stalde. Besætningen havde konventionel sundhedsstatus og grisene blev vaccineret mod mykoplasma lungesyge. Der var kontinuerlig indsættelse i et ungsvineafsnit efter fravæning, og kontinuerlig flytning til et slagtesvineafsnit ved 30 kg. Staldene var af ældre dato. Der var en række små og dårligt indrettede sygestier ved en kold ydervæg og uden blødt underlag. Grisene blev fodret med hjemmeblandet vådfoder.

Medarbejderen, der passede grisene, oplyste, at grisene fik lungesyge, pustede eller blev utrivelige. Et andet sygdomsproblem var diarré, hvor der blev behandlet med tetracyklin i 4-6 dage. Ved obduktion af døde eller aflivede grise fandtes lungesygdom, utrivelighed, benlidelser, halebid og endetarmsfremfald. Året før projektet lå dødeligheden på 6,9 % i gennemsnit (tabel 3).

Diagnostik – Eksempel 3

Ved gennemgang af besætningen blev der observeret diarré i mange stier. I alt 218 grise blev vurderet for tegn på skavanker eller sygdom. Resultaterne viste, at 3 % af grise havde halebid, 3 % var utrivelige og 3 % hostede. Alle de grise, der havde halebid, gik i én sti op mod en væg, hvor klimaet var dårligt.

Det blev besluttet at gennemføre følgende diagnostiske undersøgelser:

- Obduktion af fire aflivede utrivelige grise
- USK på 20 mavesække
- USK på 25 lungesæt

Resultaterne af USK undersøgelserne viste, at grisene både havde mavesår og lungesygdom. Det gennemsnitlige maveindex var 6,3, og i alt 8 af 20 maver havde væsentlige forandringer. Der var forandringer i næsten alle lunger: 80 % havde mykoplasma lignende forandringer og 64 % havde kronisk lungehindebetændelser (brysthindear), hvilket er tegn på ondartet lungesyge. Obduktionerne i besætningen viste samme sygdomsproblemer. I tre af fire grise kunne der konstateres blødende mavesår. Den sidste gris havde kompliceret lungebetændelse. Grisene var altså belastet af lungesygdomme til trods for, at de blev vaccineret mod mykoplasma lungesyge.

Handlingsplan – Eksempel 3

I handlingsplanen blev der fokuseret meget på at omlægge driften til alt-ind alt-ud på sektionniveau. Omlægning til sektionering var vigtig, da det dels gjorde det muligt at begrænse smitte mellem grisene, og dels blev muligt at rengøre og opvarme stalden inden modtagelse af nye grise.

Handlingsplanen er skitseret her:

- En omlægning til sektioneret drift
- Sikring af, at stalden var ren, varm og tør ved modtagelse af nye grise
- Ny fodersammensætning, der indeholdt 25 % grofformalet korn for at forebygge mavesår
- Bedre dagligt tilsyn og mere konsekvent håndtering af sygdomstilfælde. De små sygestier skulle forbedres med blødt underlag, lukning af stiskillerum og opsætning af overdækning

Resultater – Eksempel 3

Resultaterne (tabel 3) viste, at grisenes sundhed blev væsentlig forbedret og dødeligheden blev halveret til 3,5 %. Samtidigt kom foderudnyttelsen under 3 FEsv/kg og tilvæksten steg markant.

Tabel 3. Produktivitetsdata på eksempel besætning nr. 3.

Besætning nr. 3	Dødelighed, %	Tilvækst, g/dag	Foderudnyttelse, FEsv/kg	Kødprocent %	Vægt ved indsættelse, kg	Slagtevægt, kg
Året før	6,9	813	3,05	60,6	33,8	82,3
År med +25 projekt	3,5	953	2,88	60,8	31,0	85,9
Forskel	-3,4	+140	-0,17	+0,2	-2,8	+3,6

Erfaringer – Eksempel 3

Ejeren var meget glad for ændringen til sektioneret drift og for at "tingene blev sat i system". "Det handler om at få gjort det hver gang, fx rengøring af blandetank", sagde han. Staldene var gamle og der var gennemgang mellem sektioner, men alligevel var det muligt at opnå en ekstra økonomisk gevinst på 20 kr. pr. produceret slagtesvin - alene som følge af reduceret dødelighed.

Perspektivering/Diskussion

I de tre eksempler opnåede producenterne et markant løft i slagtesvinenes sundhed. Dødeligheden i besætningerne lå over landsgennemsnittet før projektet, men en stor motivation og iværksættelse af de aftalte handlingsplaner førte til, at dødeligheden blev halveret til et niveau under landsgennemsnittet. Det vigtigste tiltag i alle tre besætninger var bedre management. Det var grise

med samme sundhedsstatus, der under forbedrede vilkår, fik en forbedret sundhed og ydede en væsentlig bedre produktivitet.

Kortlægning af sygdomsproblemer

Erfaringerne fra projekt "+25 kr. pr. slagtesvin" viste, at der oftest var overensstemmelse mellem producenternes løbende registreringer af årsager til dødelighed og resultat af obduktionerne. Derfor anbefales det, at producenten registrerer deres diagnoser i et skema, hver gang en gris dør (fx [skema fra branchekoden](#)), og at registreringerne indgår i diskussionerne ved dyrlægebesøgene. Det er også en god idé, at producenten er til stede, når dyrlægen obducerer grise, og at det udføres ved hvert besøg. Producenten bør også gøre notater, når der observeres sygdom i besætningen. En løbende registrering kan give nyttig information om sygdomsproblemerne. De flestes hukommelse vil sjældent række langt tilbage, og der vil være en fare for, at man mister det overordnede billede.

Diagnostiske undersøgelser

Mange dyrlæger udførte obduktioner ved besætningsbesøg, men ofte var det lang tid siden, at der var udtaget blodprøver eller andre prøver til laboratorieundersøgelse. Ydermere var det sjældent, at man havde udnyttet muligheden for undersøgelse af slagtemateriale ved mave-USK eller lunge-USK. Der kan være mange årsager til, at der ikke var gennemført diagnostiske undersøgelser. For det første overvejes det altid, om prøver er nødvendige. Analyser af blod eller andet materiale er en økonomisk omkostning. Det er meget ressourcekrævende at få grise obduceret fx på Laboratorium for Svinesygdomme. Selv under meget gunstige forhold, som i projekt "+25 kr. pr. slagtesvin", hvor producenten ikke havde udgifter forbundet med obduktion på laboratorium, kunne det være vanskeligt at få gennemført et tilstrækkeligt antal obduktioner. Til trods for disse vanskeligheder, så må det understreges, at det er nødvendigt med diagnostiske undersøgelser, så man ved, at såvel forebyggende tiltag som behandlinger er de bedst mulige.

Sektioneret drift

I eksempel 3 var det muligt at omlægge til sektioneret drift. Det sænkede smittepresset med efterfølgende reduktion i dødelighed. Mange års erfaringer og indsamlet viden viser, at det er en meget effektiv måde at håndtere udbredelsen af mange sygdomme. Derfor blev strategien diskuteret i en del besætninger. Desværre var det ofte ikke muligt at gennemføre sektioneret drift. Derfor må det erkendes, at en forbedring af sundhedstilstanden blandt landets slagtesvin også afhænger af, at der bliver gennemført mere gennemgribende løsninger. Løsninger, der kræver ombygning af stalde eller ændring af drift, der gør det muligt at indsætte hele hold af grise på besætningsniveau.

Tidlig behandling af syge grise

Mulighederne for rettidig behandling og opstaldning af syge grise var i fokus i alle de 35 besætninger i projekt "+25 kr. pr. slagtesvin". Bedre indretning og etablering af flere sygestier var et væsentligt fokuspunkt i de fleste besætninger. I handlingsplanerne blev der lagt op til en mere dynamisk brug af sygestierne, således at helbredte grise blev flyttet ud i buffersektioner og de kroniske sygdomstilfælde blev aflivet. I en del besætninger var der behov for at forbedre indretning af de eksisterende sygestier og etablere flere sygestier. Sygestier giver en bedre håndtering af sygdomsforløb og dødeligheden kan reduceres [7]. Det var altid muligt at indrette gode sygestier. Det samme gjaldt en bedre overvågning af grisene, så der gribes ind tidligt i sygdomsforløbet. Det var muligt for alle. I projektet erfarede vi, at en ændret adfærd hos producenten ofte afhæng af indførelse af gode rutiner og systematik. Der vil være et stort potentiale i blot at forbedre den daglige overvågning og at indrette et tilstrækkeligt antal gode sygestier.

Tiltag virker, når besætningsejeren er motiveret

Rådgivning virker, når tiltag bliver gennemført. I projekt "+ 25 kr. pr. slagtesvin" så man det største produktivetsløft hos de besætningsejere, som i høj grad efterlevede de anbefalede råd og tiltag. Den traditionelle uddannelse af rådgivere fokuserer mest på det faglige indhold og i mindre grad på, hvordan man motiverer besætningsejeren til at ændre adfærd. I de senere år er der kommet større fokus på motivation hos medarbejder og leder, f.eks. gennem coaching, øget kendskab til personlighedsprofiler og lignende redskaber. I forlængelse af projekt "+ 25 kr. pr. slagtesvin" har tilsvarende VSP-projekter som f.eks. "Soliv" taget sådan metoder i brug. Det ville være oplagt for svineproduktionskonsulenter og dyrlæger at gøre det samme.

Rådgivning

Dyrlæger og svineproduktionskonsulenter bidrog på forskellig vis til at øge både sundhed og produktivitet i slagtesvineholdet. Grisenes sundhed øges både via forbedret miljø, fodring og drift såvel som via håndtering af specifikke sygdomme, hvorfor et samarbejde mellem dyrlæger og produktionskonsulenter er meget nyttigt. Det vidner alle tre eksempler på. Her var f.eks. opvarmning og udtørring af staldene inden indsættelse af nye grise og etablering af sektionering altafgørende for øget produktivitet og reduceret dødelighed. Erfaringen er nok ikke så overraskende for de fleste, men ikke desto mindre var det en realitet i projekt "+25 kr. pr. slagtesvin". Det var ofte de basale forhold, der ofte kom i fokus. Derfor må det i højere grad erkendes, at dyrlægens og svineproduktionskonsulentens rådgivning skal koordineres. Et tværfagligt samarbejde vil gavne slagtesvineproduktionen. Producenter og rådgivere bør alle vise åbenhed for tværfagligt samarbejde, således at de bedste og mest økonomiske løsninger fører til den bedste sundhed og produktivitet.

Konklusion

I de tre eksempler opnåede producenterne et markant løft i slagtesvinenes sundhed. Dødeligheden i besætningerne lå over landsgennemsnittet før projektet, men en stor motivation og iværksættelse af de aftalte handlingsplaner førte til, at dødeligheden blev halveret til et niveau under landsgennemsnittet. Det vigtigste tiltag i alle tre besætninger var bedre management. Det var grise med samme sundhedsstatus, der under forbedrede vilkår, fik en forbedret sundhed og ydede en væsentlig bedre produktivitet.

Erfaringerne med forbedring af slagtesvins sundhed i projekt ”+25 kr. pr. slagtesvin” fører til en opfordring til, at der i større grad end hidtil gennemføres:

- Daglig registrering af sygdomstilfælde og formodet årsag til dødsfald
- Laboratorieanalyser før valg af vaccination eller behandlinger i besætningerne
- Indretning af sygestier – gode og mange nok
- Samarbejde mellem dyrlæger, svineproduktionskonsulenter og producenter

Referencer

- [1] Jørgensen L., Nielsen E.O., Steinmetz H.V., Pedersen A.Ø., Damsted E., Johansen M., Kaiser M., Udesen F og Baadsgaard N.P. +25 kr. pr. slagtesvin, fase 1. [Erfaring nr. 1002, Videncenter for Svineproduktion](#)
- [2] Vinther J. og Ostersen T. P-rapporternes resultater juni 2009. [Notat nr. 0935, Videncenter for Svineproduktion](#)
- [3] Busch M.E., Barfod K. og Sørensen V. Sammenhæng mellem smitte med luftvejssygdomme og tilvækst hos slagtesvin, oktober 2006. [Meddelelse nr. 761, Videncenter for Svineproduktion](#)
- [4] Bak P., Havn K.T., Bagger J., Olesen J., Andersen J.R., Elvstrøm A., Poulsen H og Johansson M. The presence of respiratory pathogens in finisher farms impacts on performance. June 2008, Proceedings of the 20th IPVS Congress, p.198
- [5] Steinheuer R., Keller C., Voets H. , Adam M. and K. Klien. Longitudinal study of Enterisol® ileitis vaccine efficacy within a german fatting unit. June 2006, Proceedings of the 19th IPVS Congress, p. 202
- [6] Johansen M. Risikofaktorer for dødelighed hos slagtesvin. Juni 2005. [Notat 0517, Videncenter for Svineproduktion](#)
- [7] Nielsen E.O. og Jensen T. Helbredelse i sygesti og god tilvækst. December 2007. [Erfaring nr. 0713. Videncenter for Svineproduktion](#)

Deltagere

Lisbeth Jørgensen, Henriette Steinmetz, Anni Øyan Pedersen, Erik Damsted, Finn Udesen og Niels

Peter Baadsgaard

Afprøvning: 1050